

Sintaktička uloga oblika koliko

Peić, Ivona

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:121557>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-12**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Preddiplomski studij hrvatskog i engleskog jezika i književnosti

Ivona Peić

Sintaktička uloga oblika *koliko*

Završni rad

Mentorica: prof. dr. sc. Sanda Ham

Osijek, 2018.

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet Osijek
Odsjek za hrvatski jezik i književnost
Preddiplomski studij hrvatskog i engleskog jezika i književnosti

Ivona Peić

Sintaktička uloga oblika *koliko*

Završni rad

Humanistika, filologija, kroatistika

Mentorica: prof. dr. sc. Sanda Ham

Osijek, 2018.

Kazalo

Sažetak	4
Uvod	5
Morfološko značenje oblika <i>koliko</i>	6
<i>Koliko</i> kao zamjenica	6
<i>Koliko</i> kao prilog	10
Sintaktičko značenje oblika <i>koliko</i>	11
Sintaktičko značenje zamjenice <i>koliko</i>	11
Sintaktičko značenje priloga <i>koliko</i>	11
<i>Koliko</i> kao priložna oznaka	11
<i>Koliko</i> kao atribut	11
<i>Koliko</i> kao veznik u zavisno složenim rečenicama	12
Semantičko značenje oblika <i>koliko</i>	17
Zaključak	18
Literatura	18
Grđa	20

Sažetak

Zamjenica *kolik(i)* u nominativu srednjeg roda jednine glasi *koliko* te ima potpuno jednak oblik kao odnosni prilog *koliko*. Oblik *koliko* može imati sintaktičku ulogu priložne oznake, atributa te veznika u zavisno složenim rečenicama. Kod zavisno složenih rečenica prema mjestu uvrštavanja u glavnu, oblik *koliko* pojavljuje se kao veznik u subjektivnim, predikatnim, objektivnim, atributnim i priložnim (načinskim i dopusnim) rečenicama.

Ključne riječi: *koliko, zamjenica, prilog, veznik*

Uvod

U radu će biti riječ o morfološkim, sintaktičkim i semantičkim obilježljima oblika *koliko*. Središnja tema rada bit će njegova sintaktička uloga. U radu se govori o njegovom morfološkom značenju te se objašnjava kada oblik *koliko* ima značenje upitne, odnosne ili neodređene zamjenice srednjeg roda, a kada odnosnog priloga. U poglavlju *Sintaktičko značenje oblika koliko* bit će razjašnjeno kada zamjenica *koliko* ima ulogu atributa, a kada veznika u zavisno složenim rečenicama. Također će se razjasniti kada se prilog *koliko* pojavljuje u službi priložne oznake, a kada u službi veznika u zavisno složenim rečenicama. Na kraju rada reći će se nešto o semantičkom značenju oblika *koliko* te će uslijediti zaključak. Literatura na kojoj će se rad temeljiti jesu suvremene hrvatske gramatike (*Sintaksa hrvatskog književnog jezika* (Katičić), *Školska gramatika hrvatskog jezika* (Ham), *Glasovi i oblici hrvatskog književnog jezika* (Babić, Brozović, Škarić, Težak) *Hrvatska gramatika* (Barić, Lončarić, Malić, Pavešić, Peti, Zečević, Znika), *Gramatika hrvatskog jezika za gimnazije i visoka učilišta* (Silić, Pranjković), *Praktična hrvatska gramatika* (Raguž) te *Gramatika hrvatskog jezika* (Težak, Babić)) i rječnici (*Veliki rječnik hrvatskog standardnog jezika* i *Rječnik hrvatskog jezika* (Anić)), a sva građa preuzeta je iz književnih djela suvremenih hrvatskih pisaca te djela s kraja prošlog stoljeća (*Bratac Jaglenac i sestra Rutvica* (Ivana Brlić Mažuranić), *Tonkina jedina ljubav* (August Cesarac), *Vuci* (Milutin Cihlar Nehajev), *Blue Moon* (Damir Karakaš), *U registraturi* (Ante Kovačić), *Povratak Filipa Latinovicza* (Miroslav Krleža), *Kiklop* (Ranko Marinković), *Božićna priča, Osveta ogledala* (Antun Gustav Maroš) *Lutrijašica, Crtica o Božiću, Pripovijest o Marcelu Remeniću* (Vjenceslav Novak), *Koraljna vrata* (Pavao Pavličić), *Isušena Kaljuža* (Janko Polić Kamov), *Divlji konj* (Božidar Prosenjak), *Bum Tomica* (Silvija Šesto), *Kratki izlet* (Antun Šoljan)).

Morfološko značenje oblika *koliko*

Koliko kao zamjenica

Zamjenice su leksičke i gramatičke riječi koje zamjenjuju druge imenske riječi, a kojima se označuju predmeti, bića, svojstva i količine. (Vidi: Barić i autori, 1995.: 205.) „Zamjenice određene predmete i osobine ne označuju izričito, nego samo na njih upućuju.“ (Babić i autori 2007.: 471.)

Zamjenice se dijele po ulozi i po značenju. Po ulozi se razlikuju imeničke i pridjevne zamjenice prema tome zamjenjuju li imenicu ili pridjev. Imeničke su osobne, povratna, upitno odnosne *tkò* i *štò* i neodređene zamjenice načinjene od njih. (Vidi: Barić i autori, 1995.: 205.)

„S obzirom na ono na što upućuju dijelimo ih na lične (osobne) (personalne), posvojne (posesivne), povratno posvojne (refleksivno-posesivne), neodređene (indefinitne), odnosne (relativne), pokazne (demonstrativne), upitne (interrogativne) i povratne (refleksivne).“ (Silić, Pranjković, 2005.: 117.)

Hrvatska gramatika također navodi podjelu prema oblicima pa tako zamjenice dijeli na osobne, ostale zamjenice (osim posvojnih zamjenica u 3. l. jd.) i zamjenički pridjeve *sâm* (kad znači 'osobno, glavom') i *säv*, posvojne zamjenice u 3. l. jd. i zamjeničke pridjeve. (Vidi: Barić i autori, 1995.: 208.)

„Upitne zamjenice služe za postavljanje pitanja. Ako se pita za ono što se može izreći imenicom, uzimaju se zamjenice koje se vladaju kao imenice, tj. imeničke (*tko*, *što*). Ako se pita za kakvu osobinu ili što drugo što se izriče pridjevom, upotrebljava se pridjevna upitna zamjenica *kòjī*, *čjī* ili zamjenički pridjev *kàkav*, *kòlik*.“ (Barić i autori, 1995.: 205.)

„Zamjenički pridjevi koji završavaju na suglasnik (*tàkav*, *tòlik*, *ovàkav*, *ovòlik*, *onàkav*, *onòlik*, *kòlik*, *svàkakav*, *svàkolik* i *sl.* i *sâm*) imaju oblike kao posvojne zamjenice 3. lica, tj. kao neodređeni pridjevi ili kao zamjenice, te imaju dvojne oblike, npr. G *tàkva* – *tàkvōga*, *tàkvōg*, DL *tàkvu* – *tàkvōmu*, *tàkvōme*, *tàkvōm*..“ (Barić i autori, 1995.: 214.)

„Odnosne zamjenice oblikom su iste kao upitne, ali se njima ne pita, nego se uvodi odnosna rečenica. Rečenica dopunjuje glagol time što iskazuje subjekt ili objekt radnje, ili se odnosi na imenicu ili zamjenicu i služi im kao atribut.“ (Barić i autori, 1995.: 206.)

U *Glasovima i oblicima hrvatskog književnog jezika* navodi se kako upitne i odnosne nisu posebne zamjenice, nego su upitne neodređene zamjenice *tko, što, koji, čiji, kakav, kolik* kada dolaze u upitnim rečenicama, a kad se tim zamjenicama ništa ne pita, nego se uvodi zavisna rečenica, subjektivna, objektivna ili atributna, tada su to odnosne zamjenice. (Vidi: Babić i autori, 2007.: 472.)

„Neodređene su zamjenice oblikom iste kao upitne i odnosne, a više ih je nastalo predmetanjem ili dometanjem predmetaka, čestice ili riječi: *ne-, ni-, i-, sva-, koje-, po-, pone-, gdje-, sto-; -god; god.*“ (Barić i autori, 1995.: 206.)

„Kao neodređene zamjenice upotrebljavaju se izrazi sastavljeni od upitne ili odnosne zamjenice i nekih riječi ili oblika, od kojih se neki sastavljaju samo ispred zamjenice, drugi samo iza zamjenice, a neki mogu stajati iza ili ispred zamjenice. Ispred zamjenice stavlja se *ma, makar, bud, budi*, a iza zamjenice stavljaju se riječi *god, mu drago, ti volja, te volja, hoćeš, hoće.*“ (Barić i autori, 1995.: 207.)

Zamjenica *kolik/a/o* u različitim gramatikama prema značenju se može pronaći svrstana u upitne, odnosne te neodređene zamjenice. U *Glasovima i oblicima hrvatskoga književnog jezika* svrstana je u upitne, odnosne i neodređene zamjenice. U *Školskoj gramatici hrvatskog jezika* i *Gramatici hrvatskog jezika* svrstana je u upitne i odnosne zamjenice. *Hrvatska gramatika* svrstava *koliko* u upitne, odnosne i neodređene zamjenice, a prema obliku u zamjenski pridjev. Gramatika Josipa Silića i Ive Pranjkovića svrstava ju u neodređene zamjenice. Dragutin Raguž u *Praktičnoj hrvatskoj gramatici* oblik *kolik* svrstava u upitne zamjenice, *kolik- tolik* u odgovorne- neodređene, *kolik (god)* u odnosne, a *kolikigod* u hipotetičke neodređene. (Vidi: Raguž, 2007.: 68-69) Također tvrdi da je *god* u primjerima tipa *tko god* „samostalni modifikator¹“ koji ima dopusno značenje, a da *god* u primjerima tipa *tkogod* ima značenje „hipotetičke neodređenosti“. (Vidi: Raguž, 2007.: 72.) Za određeni vid *koliki, ovoliki, toliki, onoliki* kaže da su česti, ali se razlikuju po značenju od određenoga. Određeni lik češće znači brojnost, a neodređeni veličinu. (Vidi: Raguž, 2007.: 69.)

Prema *Glasovima i oblicima hrvatskog književnog jezika* zamjenica *koliki* sklanja se kao određeni pridjev, ali se NA jd upotrebljava i neodređeni oblik *kolik*. (Vidi: Babić i autori, 2007.: 490.)

¹ Modifikator - „riječ, izraz ili rečenica koje ograničava značenje druge riječi ili izraza: modifikatori su npr. pridjevi i prilozi.“ (Simeon, 1969.: 839)

Zamjenica kòlik-ø

Muški rod, neodređeni oblik

Jednina	Množina
N kòlik-ø	kolik-i
G kolik-a	kolik-ih
D kolik-u	kolik-īma / kolik-īm
A kolik-a (za živo) kòlik-ø (za neživo)	kolik-e
V ø	ø
L kolik-u	kolik-īma / kolik-īm
I kolik-īm	kolik-īma / kolik-īm

Ženski rod, neodređeni oblik

Jednina	Množina
N kolik-a	kolik -e
G kolik-ē	kolik -ih
D kolik-ōj	kolik- īma / kolik-īm
A kolik-u	kolik -e
V ø	ø
L kolik -ōj	kolik- īma / kolik-īm
I kolik -ōm	kolik-īma / kolik-īm

Srednji rod, neodređeni oblik

Jednina	Množina
N kolik-o	kolik-a
G kolik-a	kolik-ih
D kolik-u	kolik- īma / kolik-īm
A kolik-o	kolik-a

V	∅	∅
L	kolik -u	kolik- ĩma / kolik-ĩm
I	kolik -im	kolik-ĩma / kolik-ĩm

Zamjenica kòlik-ĩ

Muški rod, određeni oblik

Jednina	Množina
N kòlik-ĩ	kolik-i
G kolik-ōga / kolik-ōg	kolik-ĩh
D kolik-ōmu / kolik-ōme / kolik-ōm	kolik-ĩma / kolik-ĩm
A kolik-ōga / kolik-ōg (za živo) kòlik-ĩ (za neživo)	kolik-ē
V ∅	∅
L kolik-ōmu / kolik-ōme / kolik-ōm	kolik-ĩma / kolik-ĩm
I kolik-ĩm	kolik-ĩma / kolik-ĩm

Ženski rod, određeni oblik

Jednina	Množina
N kolik-ā	kolik-ē
G kolik-ē	kolik-ĩh
D kolik-ōj	kolik-ĩma / kolik-ĩm
A kolik-ū	kolik-ē
V ∅	∅
L kolik-ōj	kolik-ĩma / kolik-ĩm
I kolik-ōm	kolik-ĩma / kolik-ĩm

Srednji rod, određeni oblik

Jednina	Množina

N	kolik-ō	kolik-ā
G	kolik-ōga / kolik-ōg	kolik-īh
D	kolik-ōmu / kolik-ōme / kolik-ōm	kolik-īma / kolik-īm
A	kolik-ō	kolik-ā
V	∅	∅
L	kolik-ōmu / kolik-ōme / kolik-ōm	kolik-īma / kolik-īm
I	kolik-īm	kolik-īma / kolik-īm

***Koliko* kao prilog**

„Prilozi su riječi koji se prilažu drugim, obično punoznačnim riječima da ih pobliže odrede.“ (Barić i autori, 1995.: 273.) „Najčešće imaju okolnosno značenje, označuju različite okolnosti vršenja glagolske radnje pa prema tome razlikujemo mjesne, vremenske, uzročne, načinske i količinske priloge, a mogu imati i neka druga posebna značenja.“ (Babić i autori, 2007.: 555.) Stoje uz glagole, pridjeve, priloge i rečenice. (Vidi: Raguž, 2007.: 265.)

Tvorba je priloga veoma raznolika, ali je plodna samo preobrazba, a većina je drugih načina tipova veoma slabo plodna ili je neplodna. Veoma često novi prilozi nastaju problikom ili preobrazbom² drugih riječi, a najčešće popriložavanjem pridjeva. (Vidi: Babić, 2002.: 556.)

„Prilozi svoje značenje dobivaju od riječi od kojih su izvedeni, a to su ostale punoznačne riječi (imenice, pridjevi, brojevi, zamjenice, glagoli) i njihove sintagme. Prema podrijetlu prilozi se dijele na one nastale od imenica, pridjeva, zamjениčkih osnova, glavnih brojeva, rednih brojeva, glagolskih osnova, od drugih priloga te na riječi *do*, *po* i *osim*, koje se češće upotrebljavaju kao prijedlozi.“ (Barić i autori, 1995.: 273.)

„Osobitu skupinu čine tzv. zamjениčki prilozi nastali od zamjениčkih osnova, koji pokazuju mjesto (*gdje*, *kamo*, *kuda*, *otuda*, *dokle*, *odatle* itd.), vrijeme (*kada* itd), način (*kako* itd), količiku (*koliko* itd). „Zamjениčki prilozi (kao cjelina, kao skupina) imaju unutrašnje ustrojstvo jednako strukturi zamjениčkih pridjeva i imeničkih zamjenica.“ (Raguž, 2007.: 265.) Oni

² „Preobrazba je postanak nove riječi prijelazom iz jedne vrste riječi u drugu bez posebnog dodavanja tvorbenih elemenata. Osnova se ne mijenja ni glasovno ni naglasno, samo preuzima morfološke i sintaktičke osobine vrste kojoj je pripala, ali često ne preuzima ni morfološke osobine.“ (Babić, 2002.: 51.)

nemaju stalan leksički sadržaj, nego ga dobivaju iz konteksta, a značenje im je vezano uz značenje zamjenice od koje su načinjeni. (Vidi: Barić i autori, 1995.: 273.)

Sintaktičko značenje oblika *koliko*

Sintaktičko značenje zamjenice *koliko*

„Zamjenice pripadaju ili u imeničke (npr. *ja*) ili u pridjevne (npr. *moj*) ili u priložne riječi (npr. *ovdje*).“ (Vidi: Silić, Pranjković, 2005.: 240.) Zamjenica *koliko* u tom obliku (srednji rod jednine) ima sintaktičku ulogu atributa, a u zavisno složenim rečenicama preuzima ulogu veznika.

Sintaktičko značenje priloga *koliko*

Prilozi su riječi koje označuju različite okolnosti u kojima se odvija glagolska radnja, ali oni mogu imati i druge službe. Njihova je glavna služba priložna oznaka te nju može imati većina priloga. (Vidi: Silić, Pranjković, 2005.: 241.) Prilog *koliko* najčešće dolazi u službi priložne oznake i veznika u zavisno složenim rečenicama..

***Koliko* kao priložna oznaka**

Priložna oznaka izraz je kojim se pobliže označuju okolnosti pod kojima se zbiva predikatni sadržaj, a kojemu mjesto u rečeničnom ustrojstvu otvara predikat. Prema sadržaju razlikuju se priložne oznake mjesta, vremena i načina. Također postoje i priložna oznaka dopuštanja, mjere, ograničenja, obzira, popratnih okolnosti, pogodbe, razloga, uzroka, svrhe, stupnja, položaja, smjera i druge. (Vidi: Katičić, 1986.: 87.)

Prilog *koliko* često se pojavljuje kao priložna oznaka količine što potvrđuju primjeri:

- ***Koliko*** se već vode zakrvarilo nad njim, a on još uvijek pliva i još se uvijek miče!
(Krlježa, Povratak Filipa Latinovicza, 15.)
- ***Koliko*** li sam puta najslade ručao i večerao a kumordinar je iznenada potegao zdjelu i začepio boce, mrmljajući zlovoljno:- Zgubidane, alaj si počeo mlatiti! (Kovačić, U registraturi, 79.)

- *Krpao se zaslužbom od literarnog rada i stidio se često sama sebe, kad bi zanos svoje duše poblatio pitanjem: **Koliko** će mi to donijeti?* (Novak, Crtica o Božiću, 30.)

Koliko kao atribut

Atribut jest odredbena riječ uz imenicu preoblikovana iz predikata atributne rečenice. Odredbena riječ uz imenicu. Kao takva ona je obilježena određenim nepredikatnim gramatičkim oznakama. Mjesto u gramatičkom ustrojstvu rečenice otvara joj imenica, bez obzira na to koji položaj ta imenica zauzima u istom tom ustrojstvu. Atribut može biti predikatna riječ, sama ili u prijedložnom izrazu, može biti subjekt, priložna oznaka, sama ili u prijedložnom izrazu i može biti objekt, također ili sama ili u prijedložnom izrazu. (Vidi: Katičić, 1986.: 381.)

- ***Koliko** je to zadovoljstvo!* (Ranko Marinković, Kiklop, 188.)
- *Minuta ili dvije... **koliko** je to vrijeme za onoga koji umire?* (Ranko Marinković, Kiklop, 348.)
- *Koko-kokodak! - **koliko** li je to bilo veselje kad joj se činilo da čuje njihovo kokodakanje, premda je ona stanovala u kući sprijeda, s prozorom na ulicu, a drvarnica bila u dvorištu sasvim straga.* (Cesarac, Tonkina jedina ljubav, 5.)

Koliko kao veznik u zavisno složenim rečenicama

„Zavisno složene rečenice su takve u kojima se pri sklapanju rečenična granica među ishodišnim rečenicama potpuno ukida i jedna se rečenica bez promjene svoga ustrojstva ili izravno uvrštava na odgovarajuće mjesto u ustrojstvu druge ili se pridružuje uz riječ koja na takvu mjestu već stoji. Rečenica u čije se ustrojstvo uvrštava druga rečenica zove se glavna, a rečenica koja se uvrštava u ustrojstvo druge ili se pridružuje riječi u tom ustrojstvu zove se zavisna.“ (Barić i autori, 1995.: 466.)

„Zavisne surečenice prema mjestu uklapanja u glavnu mogu biti predikatne, subjektne, objektne, atributne i priložne. Priložne se surečenice s obzirom na značenje razvrstavaju na mjesne, vremenske, načinske, uzročne, namjerne, posljedične, pogodbene, poredbene i dopusne.“ (Ham, 2002.: 144.)

- „**Predikatna rečenica** je takva zavisna rečenica koja se u glavnu uvrštava na mjesto njezina predikata i prema njoj se odnosi kao imenski predikat prema svome subjektu.“ (Barić i autori, 1995.: 476.)
 „U službi veznika predikatnih rečenica dolaze u prvom redu vezna sredstva substitutivnog tipa, prije svega odnosne zamjenice i/ili pridjevi.“ (Silić, Pranjković 2005 : 340.)
- *To ti je **koliko** imaš vlasi na pola glave, pa puta dva.* (Marinković, Kiklop, 269.)
 U građi za ovaj rad potvrđena je samo jedna predikatna rečenica.
- „**Subjektne rečenice** je takva zavisna rečenica koja se u glavnu uvrštava na mjesto njezina subjekta i prema njoj se odnosi kao subjekt prema svome predikatu.“ (Barić i autori, 1995.: 468.)
- *Tek se sad vidjelo **koliko** je bio uprljan.* (Šesto, Bum Tomica, 54.)
- *Dva brata Slovenca crvenih lica, oba mladi ljubljanski stručnjaci kojima se nikada nije vidjelo **koliko** su popili: uvijek su izgledali jednako.* (Šoljan, Kratki izlet, 21.)
- *I ne zna se **koliko** je još trajala noć, ali netko je izvana pokušavao da snažnim udarcima provali kamen na ulazu.* (Marinković, Kiklop, 220.)
- „**Objektne rečenice** je takva zavisna rečenica koja se u glavnu uvrštava na mjesto njezina objekta i prema njoj se odnosi kao objekt prema svome glagolu.“ (Barić i autori, 1995.: 168.)
- *Tako je i sva zemlja spavala i čekala, i tko zna **koliko** će još dugo čekati, u ovoj smrti od mržnje, straha i odsutnosti svake budućnosti.* (Pavličić, Koraljna vrata, 11.)
- *A pitaj svoje duge krakove **koliko** se junaštvo u njima krije!* (Kovačić, U registraturi, 8.)
- *Dakako, ne možete ni zamisliti **koliko** je bilo moje zaprepaštenje kad sam prvi put čuo da postoji neki Zakon, da on važi od postanka svijeta, da po njemu teče život svih konja i da mu se pokoravaju čak i oni najjači i najmudriji.* (Prosenjak, Divlji konj, 1.)
- „**Atributne rečenice** je takva zavisna rečenica koja se u glavnu uvrštava na mjesto njezina atributa i prema imenici ili zamjenici u njoj odnosi se kao atribut prema svojoj imenici ili zamjenici.“ (Barić i autori, 1995.: 471.)

- *To je pismo najbolji dokaz **koliko** mislim na te, jer je danas treći dan što ništa ne okusih.* (Matoš, Božićna priča, 57.)
- *Rockabilly je očito za sve ovo vrijeme **koliko** me nije bilo postao popularan u gradu, pa sad ovamo dolaze i neke druge cure.* (Damir Karakaš, Blue Moon, 54.)
- Čini se da nije bilo u njega stalnog načela ili pravila o tom **koliko** će se puta preodjeti. (Novak, Pripovijest o Marcelu Remeniću, 131.)

➤ „**Priložna rečenica** je takva zavisna rečenica koja se u glavnu uvrštava na mjesto njezine adverbne oznake i prema njoj stoji kao adverbna (priložna) oznaka prema svome predikatu.“ (Barić i autori, 1995.: 471.)

Oblik *koliko* pojavljuje se kao veznik u načinskim i dopusnim rečenicama.

➤ „**Načinska rečenica** je takva zavisna rečenica koja se prema glavnoj odnosi kao adverbna (priložna) oznaka načina prema svome predikatu.“ (Barić i autori, 1995.: 483.)

„Kada se načinska rečenica uvrštava po priložnoj oznaci načina što izražava količinu, bila ona prilog s punim leksičkim značenjem ili koji od zamjeničkih priloga *ovoliko*, *toliko* ili *onoliko*, zamjenjuje se količinskim odnosnim prilogom *koliko*. Taj odnosni prilog dolazi kao veznička riječ na početak uvrštene rečenice.“ (Katičić, 1986.: 218.)

Ako se želi naglasiti da se načinski prilog količine odnosi na svaku moguću količinu istih obilježja, upotrebljava se veznička riječ *koliko* god. (Vidi: Barić i autori, 1995.: 585.)

- *Ali kad se Zatočnice ogledaše, vide one: ide Jaglenac veselo svojim putem, sunašce mu po leđima košuljicu suši, a on si tihano popijeva, **koliko** dijete znade pjevati.* (Brlić Mažuranić, Bratac Jaglenac i sestrice Rutvica, 63.)
- *Džimijeva mama kaže: “Samo jedi, **koliko** god možeš.”* (Karakaš, Blue Moon, 13.)
- *No čim u svojoj sobi sjedne k stolu, kraj svezaka, perâ i pergamena, Sanudo je samo bilježnik događaja i zapisuje povijest dana, **koliko** god može bez mržnje i zle namjere.* (Nehajev, Vuci, 23.)

➤ Silić i Pranjković također navodi usporedne ili komparativne rečenice- priložne rečenice u kojima se zavisna rečenica odnosi prema osnovnoj kao priložna oznaka usporedbe prema predikatu, što znači da se u njima radnja označena osnovnom surečenicom

uspoređuje po čemu (obično po kakvoći, kvaliteti) s radnjom označenom zavisnom rečenicom. Usporedne rečenice se mogu podijeliti u tri skupine. Prvoj skupini pripadaju rečenice u kojima je riječ o usporedbi po jednakosti, drugoj rečenice u kojima je riječ o usporedbi po nejednakosti, a trećoj raščlanjene poredbene rečenice. (Vidi: Silić, Pranjković, 2005.: 340.)

„**Raščlanjene usporedne rečenice** mogu biti i izrazito raščlanjene (tj. dvodijelne). U njima dolaze veznici *što, kako i koliko*, a često i suodnosne zamjeničke riječi *to, tako i toliko*. Takve usporedne rečenice označuju da se sadržaji surečenica podudaraju, da su međusobno korespondentni. Zato se one nazivaju i rečenicama korespodencije ili podudaranja.“ (Silić, Pranjković, 2005.: 341.)

- *Tolstoja prezire, jer ga odviše ždere ovo poziranje prednovinarskim reporterima i fotografskim aparatima, ali **koliko** ga odbija taj apostolski snobizam, toliko ga zanose mnoge tačke jasnopoljanskog evanđelja.* (Matoš, Osveta ogleдалa, 80.)
 - ***Koliko** se dizala onamo Rijeka, toliko amo propadao Senj, a s njime cijelo Primorje, gotovo sve do Dalmacije.* (Novak, Lutrijašica, 15.)
 - *Nije imao toliko lisičjeg izlagivanja, **koliko** ja ponosa i laži.* (Kamov, Isušena kaljuža, 143.)
- „**Dopusna rečenica** je takva zavisna rečenica koja se prema glavnoj odnosi kao adverbna (priložna) oznaka dopuštanja prema svome predikatu. Rečenica se kao priložna oznaka dopuštanja uvrštava u glavnu uz priložne izraze suprostavljanja kao što su: *opet, ipak, ali, ali opet, no, pa opet, pa ipak*. Dopusna rečenica uvrštena na taj način označuje se dopusnim veznicima: *iako, ako i, ako, premda (prem da), ako prem, makar, makar da, ma, mada, da, i da, i koliko*.“ (Barić i autori, 1995.: 511.)
- *Uskoro se počeo gubiti onaj osjećaj **toliko** prirodan putnicima da im se bez njega čini kao da i ne putuju, osjećaj da su nešto ostavili, zaboravili ponijeti, propustili učiniti; nešto posebno važno, neki dio prošlog života koji će im, ma kako dugo putovali, ma gdje stigli, **ma koliko** se sve izmijenilo, ipak biti potreban i u novom životu.* (Šoljan, Kratki izlet, 23.)
 - *Ideali njenog života postali su paketi, i **koliko** god je to bilo glupo, njoj su s općinskog trga slali iz dućana robu u naročito zamotanim paketima.* (Krlježa, Povratak Filipa Latinovicza, 53.)

- *I koliko god to nije odgovaralo stvarnosti, ona njegova davna spoznaja da je njeno lice klaunsko, bijelo, kao brašnom namazano, sve je više dolazila do izražaja pod njegovim kistom, što je dublje ulazio u sliku.* (Krlježa, Povratak Filipa Latinovicza, 55.)

Veznike koji povezuju surečenice nezavisno složenih rečenica Pranjković naziva konjukturima, a veznike kojima se povezuju rečenice zavisno složenih rečenica naziva subkonjukturima. (Vidi: Silić, Pranjković, 2005.: 251) „Konjuktori imaju općenitija i manje određena značenja (značenja sastavnosti, suprotnosti i rastavnosti), a subkonjuktori imaju konkretnija i određenija značenja (značenja mjesta, vremena, načina, uzroka, posljedice, uvjeta, dopuštanja i sl).“ (Silić, Pranjković, 2005.: 320.)

Poseban slučaj su vezna sredstva s (postponiranom) česticom *god* (*kad god, dok god, koliko god*) koja dolazi uz vezna sredstva zamjeničkog porijekla i cijeloj strukturi daje habitualno značenje. Od svih tipova zavisno složenih rečenica čini se da su najizrazitije korelativne poredbene rečenice kojima se izriče odnos jednakosti, a ojn se izriče subkonjukturima (*onako kao što, (onako) kako, što...to*). (Pranjković, 2001.: 40.) Ivo Pranjković u *Drugoj hrvatskoj skladnji* takve rečenice naziva habitualne.³

³ Zavisno složene rečenice kojima se označuje da se radnja glavne surečenice događa bez obzira na okolnosti o kojima je riječ u zavisnoj surečenici mogu se nazivati habitualnima. Habitualne rečenice mogu biti priložne, subjektne i objektne, a rijetko i predikatne. Subjektivnim se rečenicama označuje da se radnja glavne surečenice događa bez na to tko je vršitelj, objektivnim da se radnje događa bez obzira na predmet zahvaćen tom radnjom, predikatnima da se radnja glavne surečenice događa bez obzira na to što se javlja u funkciji imenskog dijela predikata, a adverbima da se radnja događa bez obzira na okolnosti kao što su vrijeme, način, mjesto, društvo, količinu, uzrok, namjeru. (Vidi: Pranjković, 2001.: 59.)

Semantičko značenje oblika *koliko*

Oblik *koliko* može se promatrati kao upitna, odnosna i neodređena zamjenica. Ako se promatra kao upitna zamjenica, ona pita o količini, veličini ili mjeri koga ili čega. Također se može pojaviti kao upitna zamjenica u vezničkoj službi kada uvodi neizravno pitanje u zavisno složenu rečenicu.

Kao neodređena zamjenica govori o neodređenoj količini, veličini ili broju (Anić, 2007.: 193.). Neodređenu količinu također označuje u svezama *koliki god/ ma koliki*. Kao neodređena zamjenica također može izricati iznenađenje i čuđenje izazvano neočekivanom brojnošću ili količinom ili veličinom.

Kao odnosna zamjenica ima ulogu veznika u zavisno složenim odnosnim rečenicama. Često pojavljuje i u svezi *koliki... toliki*, a određeni oblik može imati i imeničku službu sa značenjem mnogi. (Veliki rječnik hrvatskog standardnog jezika, 2015.: 569.)

Koliko kao količinski prilog u rečenici uvodi pitanje o količini ili izriče količinu ili uvodi neizravno pitanje u zavisno složenim rečenicama. Također može služiti za isticanje mjere, trajanja, intenziteta, izražavanje usporede s obzirom na količinu ili se pojaviti u u svezi *koliko... toliko*. Prilog *koliko* može stajati i u vezničkoj službi u zavisno složenim rečenicama kada izriče količinu i u svezama *koliko god / ma koliko*. (Veliki rječnik hrvatskog standardnog jezika, 2015.: 569.).

Zaključak

Koliko je zamjenički prilog nastao od zamjenice *kolik(i)* te ima potpuno jednak oblik kao isti zamjenica u srednjem rodu jednine. Budući da su imenice (pa tako i zamjenice) srednjeg roda najslabije zastupljene u hrvatskom jeziku, tako je i puno češća pojava oblika *koliko* kao priloga nego kao zamjenice. Kada je oblik *koliko* prilog, može imati sintaktičku ulogu priložne oznake te veznika u zavisno složenim rečenicama, a kada je zamjenica, može imati ulogu atributa i veznika u zavisno složenim rečenicama. Kada se oblik *koliko* nađe u službi veznika u zavisno složenim rečenicama, njegovo morfološko značenje može se prepoznati po tome odnosi li se na glagol ili na imensku riječ, a ako se odnosi na imensku riječ, slaže li se s njom u rodu, broju i padežu. Na primjer u rečenici *A pitaj svoje duge krakove koliko se junaštvo u njima krije!* (Kovačić, U registraturi, 79.), veznik *koliko* ima morfološko značenje zamjenice jer se odnosi na imenicu *junaštvo* i slaže se s njom u rodu, broju i padežu. Kad bi *koliko* bio prilog, rečenica bi glasila: *A pitaj svoje duge krakove koliko se junaštva u njima krije!*

Kod zavisno složenih rečenica prema mjestu uvrštavanja u glavnu, oblik *koliko* pojavljuje se kao veznik u subjektivnim, predikatnim, objektivnim, priložnim (načinskim i dopusnim) i atributnim rečenicama. Ako se *koliko* promatra kao upitna zamjenica ona pita o količini ili veličini ili stoji u vezničkoj službi. Kao neodređena zamjenica govori o neodređenoj količini ili izriče iznenađenje i čuđenje izazvano neočekivanom količinom, kao odnosna zamjenica ima ulogu veznika u zavisno složenim odnosnim, a kao količinski prilog u rečenici uvodi pitanje o količini ili izriče količinu ili uvodi neizravno pitanje u zavisno složenim rečenicama.

Literatura

Anić, Vladimir, *Rječnik hrvatskog jezika*, Novi liber, Zagreb, 2007.

Babić, Stjepan, *Tvorba riječi u hrvatskome književnome jeziku*, HAZU, Nakladni zavod Globus, Zagreb, 2002.

Babić, Stjepan; Brozović, Dalibor; Škarić, Ivo; Težak, Stjepko, *Glasovi i oblici hrvatskog književnog jezika*, Nakladni zavod globus, Zagreb, 2007.

Barić, Eugenija; Lončarić, Mijo; Malić, Dragica; Pavešić, Slavko; Peti, Mirko; Zečević, Vesna; Znika, Marija, *Hrvatska gramatika*, Zavod za hrvatski jezik Hrvatskog filološkog instituta, Školska knjiga, Zagreb, 1995.

Ham, Sanda, *Školska gramatika hrvatskog jezika*. Školska knjiga, Zagreb, 2002.

Katičić, Radoslav, *Sintaksa hrvatskog književnog jezika, Nacrt za gramatiku*, JAZU, Globus, Zagreb, 1986.

Pranjković, Ivo, *Druga hrvatska skladnja, Sintaktičke rasprave*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2001.

Pranjković, Ivo; Silić, Josip, *Gramatika hrvatskog jezika za gimnazije i visoka učilišta*, Školska knjiga, Zagreb, 2005.

Raguž, Dragutin, *Praktična hrvatska gramatika*, Medicinska naklada, Zagreb, 2007.

Simeon, Rikard, *Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva*, Matica hrvatska, Zagreb, 1969.

Težak, Stjepko; Babić, Stjepan, *Gramatika hrvatskog jezika, Priručnik za osnovno jezično obrazovanje*, Školska knjiga, Zagreb, 1992.

Skupina autora, *Veliki rječnik hrvatskog standardnog jezika*, Školska knjiga, Zagreb, 2015.

Grada

Brić Mažuranić, Ivana, *Bratac Jaglenac i sestrica*

Rutvica https://lektire.skole.hr/system/files/pdf/2018/brlic-mazuranic_price-iz-davninee.pdf?file=1&type=node&id=100&force=

Cesarac, August, *Tonkina jedina*

ljubav https://lektire.skole.hr/system/files/pdf/2015/cesarec_tonkinajedinaljubav.pdf?file=1&type=node&id=179&force=

Cihlar Nehajev, Milutin,

Vuci https://lektire.skole.hr/system/files/pdf/cihlarnehajev_vuci.pdf?file=1&type=node&id=7&force=

Karakaš, Damir, *Blue*

Moon https://lektire.skole.hr/system/files/pdf/2017/karakas_bluemoon.pdf?file=1&type=node&id=10736&force=

Kovačić, Ante, *U*

registraturi https://lektire.skole.hr/system/files/pdf/kovacica_uregistraturi.pdf?file=1&type=node&id=15&force=

Krleža, Miroslav, *Povratak Filipa*

Latinovicza https://lektire.skole.hr/system/files/pdf/2018/krleza_povratak-filipa-latinoviczae_1.pdf?file=1&type=node&id=9312&force=

Marinković, Ranko,

Kiklop https://lektire.skole.hr/system/files/pdf/2018/marinkovic_kiklope_0.pdf?file=1&type=node&id=10815&force=

Matoš, Antun Gustav, *Božićna*

priča https://lektire.skole.hr/system/files/pdf/2016/matos_umorneprice.pdf?file=1&type=node&id=10394&force=

Osveta

ogledala https://lektire.skole.hr/system/files/pdf/2016/matos_umorneprice.pdf?file=1&type=node&id=10394&force=

Novak, Vjenceslav, *Lutrijašica, Crtica o Božiću, Pripovijest o Marcelu*

Remeniću https://lektire.skole.hr/system/files/pdf/2016/novak_odabranepripovijetke_0.pdf?file=1&type=node&id=243&force=

Pavličić, Pavao, *Koraljna vrata* https://popara.mk/wp-content/uploads/2012/01/Koraljna-vrata_Pavao-Pavlicic.pdf

Polić Kamov, Janko, *Isušena*

Kaljuža https://lektire.skole.hr/system/files/pdf/2017/polickamov_isusenakaljuza.pdf?file=1&type=node&id=260&force=

Prosenjak, Božidar, *Divlji konj* http://www.os-vela-luka.skole.hr/upload/os-vela-luka/images/static3/855/File/Prosenjak_Divlji-konj.pdf

Šesto, Silvija, *Bum Tomica* https://lektire.skole.hr/system/files/pdf/2018/sesto_bum-tomicae_0.pdf?file=1&type=node&id=7615&force=

Šoljan, Antun, *Kratki izlet* https://lektire.skole.hr/system/files/pdf/2018/soljan_kratki-izlete_0.pdf?file=1&type=node&id=10781&force=